

El violí sense pàtria

La tercera edició del DeltaChamber Music Festival es dedica a l'art fet des de l'exili

Foto: DeltaChamber Music Festival

Estàvem esperant el bus que se'ns enduria del poble a Barcelona. Amb mi s'esperava ma mare; la Laura Ruiz (<http://www.lauraruizferreres.com/ca>) s'esperava sola. Devia ser abril. Jo no l'havia vista mai. Ella mirava el mòbil, em mirava a mi, mirava el mòbil, mirava la meua mare, tornava a mirar el mòbil, tornava a mirar-me a mi. Quan per fi va arribar el bus (als pobles els busos sempre arriben tard, oi? com si al pobles, el temps, fos una cosa més laxa) i vam quedar-nos a soles, la Laura em va confirmar: "Tu ets la Maria".

Que em llegia cada setmana i que ella també era d'Amposta, que hi estava de passada, aquell cap de setmana, que vivia a Alemanya, que era professora catedràtica de clarinet a la Hochschule für Musik und Darstellende Kunst de Frankfurt am Main?. A cada frase que deia em tenia més seduïda. Que eren ella i el seu cosí (el Pau Rodríguez, també d'Amposta, que és professor de la Fundació Barenboim-Said de Ramallah, tampoc el coneixes?) qui des de feia dos anys organitzaven el Deltachamber Music Festival (<http://www.deltachambermusicfestival.com/>). És un bon festival de música de cambra, creu-me, hi venen alguns dels millors intèrprets del món, és una pena que no tingui més ressò, em deia com qui diu que fa fresca per ser abril. Sí? Això passava al nostre poble i ho organitzava aquella mena d'eminència jove i riallera que tenia al davant?

I aquí em trobo avui, havent assistit a dos dels tres concerts de la tercera edició del Deltachamber, al museu de les Terres de l'Ebre, al parc del costat d'on vivien mons iaïos i on feia, no sé, vint anys que no entrava.

El lema del festival d'enguany és *Exili en cos i ànima*, i pretén mostrar la intranquil·litat que se sent vivint lluny de casa, perseguit. Però també explorar la creació artística generada des de l'exili. Per això han escollit peces de compositors que van haver de marxar del seu país, la majoria dels quals fugint del nazisme, o d'altres que, per altres motius, havien estat vivint lluny de la seva pàtria durant molt de temps.

Ho confesso: de música clàssica en tinc més aviat poca idea. D'acord, gens d'idea. Tothom, de les desenes de cares conegudes -i que sí que hi entenen, de clàssica- que m'hi trobo em diuen que això és tan bo, que així en podré donar una mirada blanca, tot i que jo més aviat penso que el que passa és que són educats. Em ve llavors a la ment la frase d'una professora de ioga que al principi i al final de cada classe ens tocava l'harmòniom i ens deia: la música fa la seva funció; i a mi em passava una cosa al·lucinant: en la sessió d'harmòniom del final de la classe, mentre estàvem estirades al terra, panxa cap amunt, notava les ones sonores travessant-me el cos i se'm posava la pell de gallina. I ho confesso: de música clàssica no hi entenc, però sí que entenc que la música fa la seva funció, sigui quina sigui.

Escoltem primer Haydn, el *Divertiment per a octet de vent en Fa, Hob. II.F7*. La música és suau, com un discurs d'algú molt ben educat que té coses interessants a dir i que no veu per què hauria de callar. I sonen cançons, que són com onades del mar. I al final de cada moviment, ells ja en saben però jo n'aprenc, a respirar el silenci que arrossega l'última nota, en senyal de respecte, imagino, fins i tot de veneració. Perquè aquells intèrprets, em fa l'efecte, no ens toquen només la música, sinó que ens parlen també de valors, del respecte amb què tracten els seus instruments i l'amor que els surt de la boca, i bufen notes amb la humilitat de qui se sent instrument d'una partitura i a la mercè de la sensibilitat, de la delicadesa de la música que sona, com una màgia petita.

Abans d'escoltar Bartok, que va morir a l'exili, a Nova York, fugint del nazisme, surt el Pau a explicar-nos la història del violí que està afinat en un to sense pàtria: aquell violí li havia regalat el seu besavi al seu avi abans de marxar a la guerra. Però el seu avi no va ser músic de corda sinó de vent, i el violí es va quedar abandonat i polsós al magatzem de casa durant ben bé cinquanta anys. Quan el Pau va conèixer la història, se'l va emportar a Palestina i el va fer arreglar a un luthier amic seu. La peculiaritat en aquesta obra és que el violí s'afina en scordatura (la corda més greu del violí s'afina mig to per sobre i la més aguda, mig to per sota.) Estem, doncs, a punt d'escoltar per primer cop en setanta anys el so d'un violí apàtrida.

D'aquells tres moviments dels *Contrasts per a violí, clarinet i piano* s'entén tot: són tres artistes sobre l'escenari fent-li ballar una dansa salvatge a una música d'un altre món.

Després sona Wagner, que va estar exiliat a Suïssa -i penso en les nostres exiliades i que maleïda i bruta història, que es repeteix com un malson. Van tocar l'*Idil·li* de Siegfried, que era el fill de Wagner; i la peça, un regal que va fer a la seva dona, Cosima. Aquí m'adono de diverses coses: que s'estava fent de nit ☽ per l'olor dels lliris blancs de davant de l'escenari, perquè no sé si ho sabeu, que les flors quan es fa fosc desprenen una altra mena d'olor, com més adulta. I que aquesta peça és una obra d'amor brutal, d'amor total, d'amor-amor, de pare a fill i d'amant a amant. I suposo que sí, que la música està fent la seva funció perquè jo anoto frases que m'hauria agradat que haguessin estat a l'altura de les harmonies que sento, o de la grandiositat del contrabaix, d'un home abraçat a una balena, de la dansa del fagot i l'oboè, que si es deu escoltar la música clàssica de la mateixa manera que es mira un nadó que és fill teu, que si ara mateix no som res més que la nostra història d'amor, que si gairebé ploro en acabar el concert quan els pares dels artistes s'aixequen de la cadira de seguida i, en lloc de respirar el silenci de l'última nota, com havíem après a fer aquella mateixa tarda, criden bravo de seguida perquè suposo que

quan et sents orgullós d'un fill, només tens tres opcions: o li escrius un idil·li, o ho crides al vent o t'explota el pit.

El concert del diumenge l'inicia un quartet de corda format per quatre dones. És el *Caprici amb aires danesos i russos* de C. Saint Saens. La peça comença igual que desperta un dia en què has dormit bé. Hi ha tota la força femenina sobre l'escenari representada amb un piano, un oboè, un clarinet i una flauta travessera i creieu-me: aquell quartet de dones m'ha tret del llit, m'ha agafat de la mà i m'ha acompanyat a tenir un bon dia. De sobte no podia entendre per què no començaven tots els dies així i m'he enamorat una mica de les quatre personalitats darrere d'aquelles maneres d'interpretar, d'aquelles quatre dones.

L'última peça del dia és de Dvorak, un compositor txecoslovac que va viure a Nova York del 1892 al 1895. És la *Serenata per a vents en re menor*, que és la modalitat en què s'afinen les històries que fan mal o que no acaben bé. La Laura ens ha advertit: ?Sentireu frases alegres sobre una base malenconiosa?. Com qui riu trist, penso. Els músics són l'extensió del seus instruments i les seves cares, el reflex d'una melodia melangiosa.

Els miro (dos oboès, dos fagots, un violoncel, un contrabaix, tres trompes, dos clarinets) i veig una espècie de poema: l'amor d'un músic de clàssica pel seu instrument i llavors ho suposo: estimar un instrument és una manera de no sentir-se mai sol.

El tercer moviment és d'una bellesa impecable, perfecta, com la mirada última de l'amant, com l'últim sol abans d'un hivern antàrtic.

I hem arribat al *finale*. El quart i últim moviment per d'acabar aquesta tercera edició del Deltachamber: té aires de l'alegria tràgica de qui celebra una derrota amb el convenciment que té raó. Una història que em ressona. Un ho-tornaria-a-fer. Un *allegro molto* que devia festejar alguna cosa pareguda a la memòria dels violins afinats en un to sense pàtria o a la grandíssima dignitat dels exiliats.

Foto: DeltaChamber Music Festival